

Välfärdsbarometern 2006

En rapport från SEB Trygg Liv, september 2006

9 av 10 tror på större eget ansvar för välfärden

– individer och arbetsgivare tror att samhällets ansvar för välfärden kommer att minska i framtiden

När ett valår sammanfaller med en stark ekonomisk konjunktur är det inte överraskande att vallöftena inom välfärdsområdet blir både många och omfattande. Det gäller för de politiska partierna att få dessa ambitioner och löften att framstå som både attraktiva och trovärdiga för väljarkåren om man vill vinna valet. På längre sikt förefaller dock medborgarna – oavsett kön, ålder och politisk uppfattning – tveksamma till det offentligas roll som ensam ansvarig för välfärdsfrågorna. En massiv majoritet av såväl privatpersoner som företag tror att det är individen och arbetsgivaren som kommer att ta ett större ansvar för välfärden de kommande 10 åren.

Under våren (maj till juni) och hösten (21-24 augusti) 2006 har SEB låtit Sifo Research International intervjua 1000 privatpersoner (15 år och äldre) och 600 små och medelstora företag (upp till 250 anställda) inom ramen för SEB:s Välfärdsbarometer. Välfärdsbarometern genomförs årligen i syfte att bygga upp tidserier och identifiera trender och attityder inom välfärdsområdet. Materialet omfattar en rad frågeställningar som belyses från flera håll och den här rapporten sammanfattar några av årets resultat:

- 9 av 10 privatpersoner tror att den enskildes och/eller arbetsgivarens ansvar för välfärdssystemen kommer att öka i ett 10-årsperspektiv. Endast 1 av 10 tror att det offentliga ansvar kommer att öka.
- Resultatet står sig över hela det politiska fältet och skillnaderna mellan socialistiska och borgerliga väljare är mycket små.
- Bland företagen tror hela 96 procent att den enskildes och/eller arbetsgivarens ansvar kommer att öka medan endast 4 procent tror att det offentliga ansvar kommer att öka. Det är framförallt när det gäller pensioner, sjuklön, sjukvårdsförsäkring och rehabilitering som arbetsgivarna tror sig behöva ta ett större ansvar framöver.
- När det gäller inkomster under arbetslivet, boendestandard och utbildning tror man att den egna generationen får det bättre än den föregående generationen. När det gäller pensioner och äldreomsorg gäller det omvända, där tror man att den egna generationen får det sämre än föräldrarna. I åldersgruppen 30-49 år tror hela 7 av 10 att äldreomsorgen och pensionen kommer att bli sämre för den egna generationen än för den föregående. Mest skeptiska är kvinnorna.
- Även för nästa generation tror en majoritet att arbetsinkomster, boende och utbildning kommer att bli bättre än vad den egna generationen fått uppleva, medan synen på pensioner och äldreomsorg är mer negativ.
- Trots massiva informationsinsatser från både offentliga och privata aktörer så är pensionsområdet svårt och det välfärdsområde som allmänheten vet minst om.

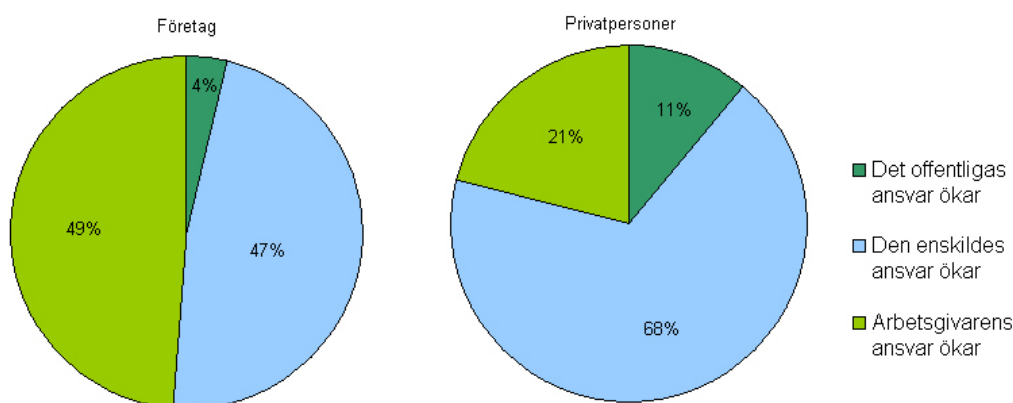
Större välfärdsansvar för individer och arbetsgivare

Det är för närvarande inte lätt att förutse välfärdsstatens framtid. Å ena sidan förefaller välfärdsstaten expandera. Ambitionerna är höga och vi har den senaste tiden fått se såväl höjda tak och ersättningsnivåer i socialförsäkringssystemet som löften om en kraftigt utbyggd tandvårdsförsäkring och höjningar av a-kassan. Konjunkturen och de offentliga finanserna är också starka nog att på kort sikt backa upp dessa höga ambitioner och löften.

Å andra sidan vet vi att konjunkturuppgångar kommer och går och att det på längre sikt är andra faktorer som avgör välfärdsstatens förmåga att finansiera sina åtaganden. En sådan viktig faktor är den demografiska utvecklingen. Med undantag för födelsetalen är demografin ganska lätt att prognostisera och vi vet att vi i Sverige de närmaste årtiondena kommer att få se fler äldre som andel av befolkningen samt en ökad försörjningsbörda för den förvärvsaktiva generationen. Med utgångspunkt i demografi, tillväxt, skattenivåer och produktivitetstillväxt kan samhällets långsiktiga förmåga att bära sina kostnader beräknas. När man lägger samman dessa faktorer får man en radikalt annorlunda och betydligt mer negativ bild av välfärdsstatens möjligheter att expandera, än den som levereras i valrörelsen.

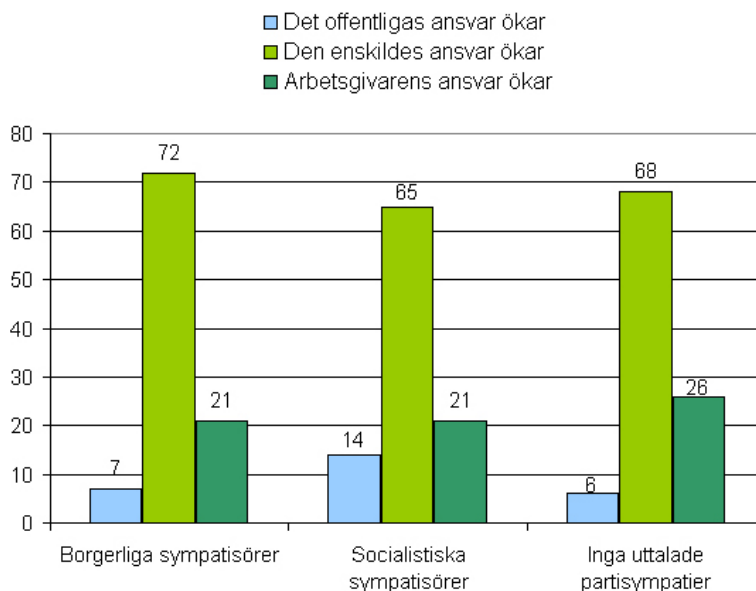
Det verkar alltså som om analysen av välfärdsstatens utveckling får väldigt olika resultat beroende på om det är det korta eller det långa perspektivet som står i fokus. Ett viktigt syfte med årets Välfärdsbarometer är att förstå hur människor i Sverige funderar kring välfärdsstatens framtid. Tror man att det är den nuvarande expansiva trenden som kommer att hålla i sig även framöver eller har man tagit till sig de långsiktiga svårigheter som finns?

Hur tror du att ansvaret för välfärdssystemet kommer att förändras i ett 10-årsperspektiv? (Fråga till samtliga företag och privatpersoner)

Undersökningen visar entydigt att det enligt såväl företag som privatpersoner är arbetsgivaren och den enskilde individen, inte det offentliga, som kommer att få ta mer ansvar för den framtida välfärden. Endast 11 procent av privatpersonerna och 4 procent av företagen tror att det offentliga i form av stat, kommun och landsting, kommer att öka sitt ansvar för välfärden i ett 10-årsperspektiv. Det skulle kunna tolkas som om allmänheten och företagen misstror de välfärdspolitiska ambitioner som lanseras i dagsläget. Det skulle också kunna tolkas som att man visserligen tror på att förslagen genomförs men att de ganska snart måste vevas tillbaka i takt med att demografisk och ekonomisk utveckling tar ut sin rätt. Möjligen är det en kombination av dessa faktorer som är förklaringen men det är oavsett tolkning ett nytt och slående resultat.

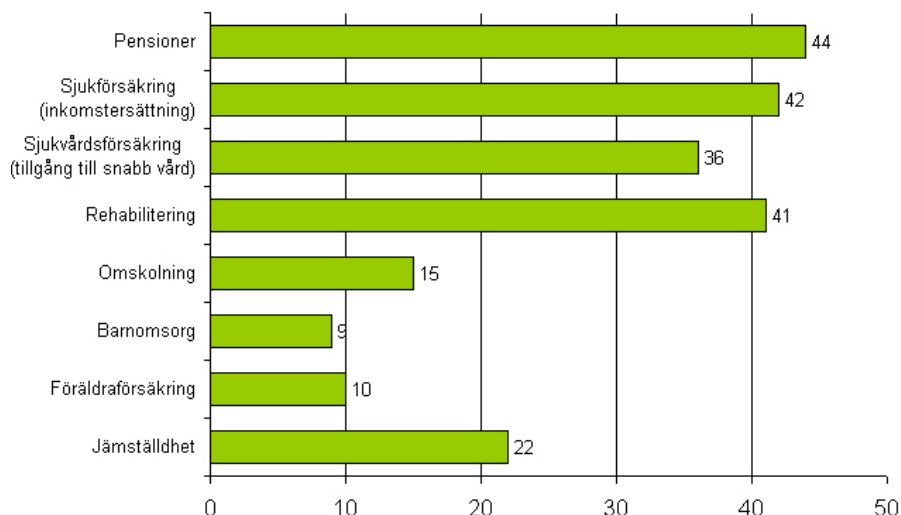
Hur tror du att ansvaret för välfärdssystemet kommer att förändras i ett 10-årsperspektiv? (Privatpersoners svar utifrån politiska sympatier)

Även om vänsterblockets sympatisörer är något mer benägna att tro på ett utökat offentligt ansvar för välfärdsfrågorna (störst andel har S-sympatisörerna med 14 procent) än de borgerliga väljarna (lägst för M och Kd med 6 procent), är det slående hur små skillnader det är över det politiska fältet. Från vänsterpartister till moderater finns det en gemensam uppfattning om att det på sikt är de enskilda människorna och deras arbetsgivare som kommer att ta ett större ansvar för välfärdssystemen.

Vilka frågor tror du arbetsgivaren kommer att ta större ansvar för om 10 år?

(Fråga till företagen. Mer än ett svar tillåtet)

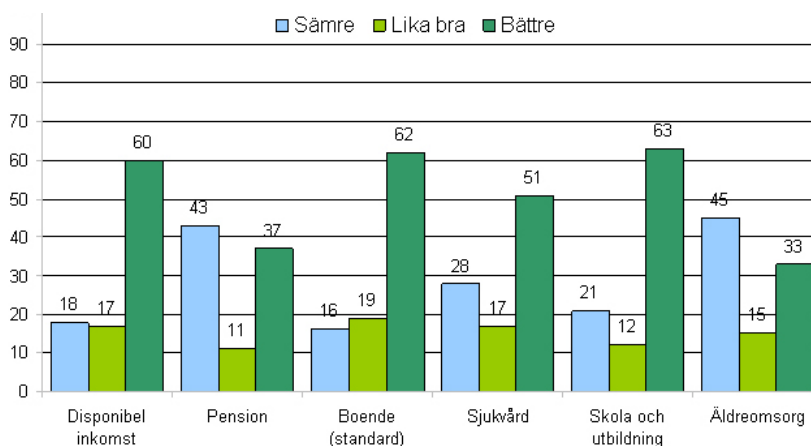

Frågar man företagen vilka välfärdsområden de i första hand tror att de kommer att få ta ett större ansvar för så är det pensioner, sjukpenning, sjukvård och rehabilitering som lyfts fram. Inom pensioner och rehabilitering har ju arbetsgivare redan idag en viktig roll att spela och man tror alltså att den kommer att bli än mer framträdande. Sannolikt bottnar det i en känsla av att det nya pensionssystemet på sikt inte kommer att leverera pensionsnivåer som den enskilde uppfattar som acceptabla. Därmed kommer också viljan och acceptansen för att avsätta en större del av löneutrymme (något annat utrymme finns inte att ta av) till att fylla de välfärdsbehov som successivt uppstår när välfärdsstaten tvingas dra sig tillbaka.

Mer förvånande är att arbetsgivarnas ansvar för sjukvårdsförsäkringar hamnar så högt i undersökningen. Sjukvården är ett område där de offentliga aktörerna i Sverige har en helt dominerande ställning när det gäller såväl produktion som finansiering. Visserligen har intresset för sjukvårdsförsäkringar som garanterar snabb tillgång till högkvalitativ vård ökat som en följd av ökad ohälsa i arbetslivet och missnöje med väntetiderna inom vården, men det är fortfarande en marknad i sin linda. För närvarande omfattas drygt 200 000 personer av en sjukvårdsförsäkring men många av företagen tror alltså att arbetsgivarna här kommer att behöva öka sitt engagemang den närmaste 10-årsperioden.

Den egna generationen får det bättre än den föregående – undantagen är pensionen och äldreomsorgen

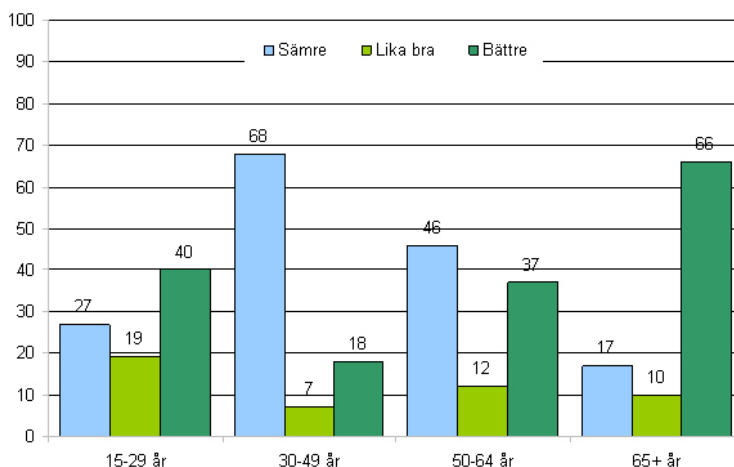
Tror du att din generation kommer att få/har det bättre eller sämre än dina föräldrars generation när det gäller...? (Fråga till företagen)

Den allmänna uppfattningen är att den egna generationen har fått eller kommer att få en bättre välfärd än den föregående generationen. Denna positiva grundsyn gäller i stort för den disponibla inkomsten under arbetslivet, boendet, sjukvården och utbildningen. Mest positiv är man till utvecklingen inom boendet och utbildningen där en majoritet (63 respektive 62 procent) menar att det har blivit eller kommer att bli bättre för den egna generationen än för den föregående.

När det gäller pensionen och äldreomsorgen är uppfattningen den omvända. Det är fler som tror att dessa välfärdsområden kommer att försämrats än de som tror att de kommer att förbättras jämfört med föregående generation.

Tror du att din generation kommer att få/har det bättre eller sämre än dina föräldrars generation när det gäller pension? (Fråga till privatpersoner)

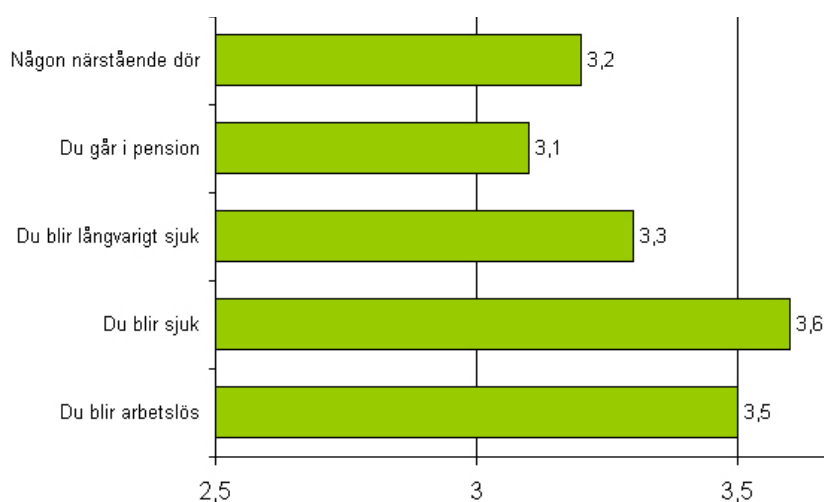
När det gäller pensionerna är det också intressant att studera skillnaderna mellan åldersgrupperna. Den äldsta gruppen har redan gått i pension enligt de gamla ATP-reglerna. Bland dem finns det en stark (och helt korrekt) uppfattning att den egna generationen har bättre pension än tidigare generationer. De generationer som idag är förvärvsaktiva, och som kommer att gå i pension helt eller delvis under det nya pensionssystemets regler, tror inte att utvecklingen med bättre pensioner kommer att fortsätta. I åldersgrupperna 30-64 år tror en stor majoritet att man kommer att få en sämre pension och äldreomsorg än föregående generation. Allra minst tilltro till den framtida pensionens storlek har åldersgruppen 30-49 år. I denna grupp tror 7 av 10 att den egna generationens pension kommer att bli lägre än den föregående generationens.

En mer optimistisk syn kan man spåra hos den allra yngsta åldersgruppen (ungdomar 15-29 år) där i alla fall 4 av 10 tror att den egna pensionen kommer att vara högre än föräldragenerationens.

Pensioner är svårt

Myndigheter, politiker, försäkringsbolag, nyhetsredaktioner, finansiella rådgivare och många andra lägger ned stort arbete på att försöka förklara hur det nya pensionssystemet fungerar och vad som till slut avgör storleken på din allmänna pension, din tjänstepension och ditt privata pensionssparande. Trots dessa ambitiösa försök till upplysning är pensioner det område som medborgarna fortfarande uppfattar som krångligast och det man känner till sämst. Även här finns det skillnader mellan åldersgrupperna som kan sammanfattas med att ju äldre man är desto mer vet man om de olika delarna av välfärdssystemet. Särskilt påtagligt är detta (naturligt nog) när det gäller efterlevandeskydd och pensioner.

Hur välinformerad känner du dig om vad som händer och hur din ekonomiska situation förändras om... ? (Fråga till privatpersoner)

Avslutande kommentarer

Välfärdsbarometern 2006 visar att det finns en motsättning mellan välfärdsstatens långsiktiga utveckling och valrörelsens många löften. En överväldigande majoritet tror att den enskilde individen och arbetsgivaren kommer att behöva ta ett större ansvar för välfärden på sikt. Mycket få tror att samhällets del av ansvaret kommer att öka i ett 10-årsperspektiv. Företagen själva tror att det framförallt är inom pensioner, sjukförsäkring, sjukvårdsförsäkring och rehabilitering som det ökade ansvaret kommer att krävas.

Välfärdsbarometern ger inte svar på **varför** människor är skeptiska till samhällets förmåga att tillhandahålla just pensioner och äldreomsorg. Men några troliga förklaringar kan vara att:

- pensioner uppfattas som svårt och man känner sig dåligt informerad
- man har kunskap och insikt om att det nya pensionssystemet kommer att ge stora grupper ganska låga pensionsnivåer
- den pågående samhällsdebatten har påvisat ett stort antal missförhållanden inom äldreomsorgen
- man har egna erfarenheter av hur svårt det kan vara att skaffa sig själv eller sina anhöriga en plats inom äldreomsorgen
- man förstår att den demografiska utvecklingen i Sverige kommer att medföra ett hårt tryck på såväl pensioner som äldreomsorg.

Hur dessa och många andra attityder och funderingar kring den framtida välfärden utvecklas över tiden kommer att följas upp i kommande Välfärdsbarometrar.

SEB Trygg Liv

Jens Magnusson

08-785 11 66

jens.magnusson@seb.se